

Діонізія Шемчук
м. Чернівці

Науковий керівник: д.ф.н., проф. Єсипенко Н.Г.

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ ПРОЕКТНОГО НАВЧАННЯ ДЛЯ ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Анотація. Стаття присвячена висвітленню питання шляхів активізації самостійної роботи (або автономності) студентів і їх активне залучення до навчального процесу за умов використання методу проектного навчання. Досліджено ефективність використання проектної та інформаційно-комунікаційних технологій при організації самостійної роботи студентів. Розглянуто функції методу проектної роботи, переваги його застосування та способи впровадження у сучасній системі освіти.

Ключові слова: самостійна робота, метод проектного навчання, інформаційно-комунікаційні технології, навички 21 століття, робота у групі.

***Summary.** The article is devoted to the issue of intensifying students' autonomous learning and their active involvement in the educational process using the method of project-based learning. The author investigates the efficiency of using project-based method and information and communication technologies in the organization of autonomous learning. The paper outlines the functions of project work method, the advantages of its application and methods of implementation in the modern education system. Students' work project contributes to the motivation and formation of student's autonomy and brings to the fore within the educational process. When working on the project, the autonomy of learning is promoted by the factors that students independently study proposed by the teacher or independently selected sources on the Internet, write an essay based on the material read before and can independently evaluate the work done according to the proposed criteria. The basis of a properly designed project is viewed in the number of principles: the principle of learning from simple to complex (scaffolding), which is implemented in the structuring of tasks;*

rather long time frame; the principle of cooperation and joint research. The implementation of the project has a clear structure and includes the following important elements: introduction, instruction, process, evaluation, conclusions. Students present the results of their work on the webquest in the form of a presentation or posting on social media websites. The method of project-based learning contributes to the transformation of the learning process into a process of self-learning, allows each student to see himself as a person capable and competent. It always involves solving a problem that includes, on the one hand, the use of various teaching aids, and on the other hand, the integration of knowledge, skills from different fields of science, technology, creative areas. The results of completed projects must be «tangible», ie, if it is a theoretical problem, then its specific solution, if practical, a specific result, ready for implementation. It is concluded that the method of project-based learning can be applied to any context, and an important aspect is to determine its effectiveness, which in most cases is determined by the quality of feedback from students.

Key words: *autonomous learning, project-based learning method, information and communication technologies, 21st century skills, group work.*

Сьогодні перед системою освіти стоїть завдання заміни традиційних методів навчання іноземної мови на нові, спрямовані на поглиблене вивчення культури, що підтримують високий рівень мотивації і розглядають мову як засіб, що стимулює діалог і взаємодія культур. Одним із завдань системи освіти стає формування особистості, орієнтованої на безперервний саморозвиток. Особливого значення набуває підготовка і самого викладача, здатного працювати в сучасних умовах, бути творчою особистістю, поєднувати високий професіоналізм із загальною культурою, володіти мистецтвом професійного спілкування та сучасними педагогічними технологіями.

Протягом останніх десятиліть самостійна робота студентів є предметом уваги *ELT (English Language Teaching)* фахівців. Багато було написано про те визначення поняття “самостійна робота” (або автономність навчання, що більш правильно відповідає англійському терміну *learner autonomy*), і яка її роль в освітньому

процесі. Одне з перших визначень самостійної роботи дав *Henry Holec* в 1981 році, і воно досі зберігає свою актуальність. Самостійність навчального визначається як здатність взяти на себе відповідальність за процес навчання і прийняття рішень щодо визначення цілей та змісту, вибору методів, контролю процесу оволодіння знаннями і оцінки досягнутих результатів. Деякі автори [8, с. 4] включають в поняття «самостійності» не тільки здатність, але і волевиявлення студента, підкреслюючи, що автономність навчання передбачає бажання взяти на себе відповідальність за освітній процес.

Необхідність формування навичок самостійної роботи у закладах вищої освіти (ЗВО) базуються на тому факті, що, як показали дослідження, сучасний першокурсник не має навичок самоорганізації, не вміє самостійно знаходити рішення і організувати свій час для занять, розподілити тимчасові і психічні ресурси в процесі навчання, і тому потребує організуючої і направляючої (контролюючої) допомоги викладача. Разом з тим сучасний студент легко орієнтується в світових інформаційних ресурсах і вміє швидко знайти потрібну інформацію [1; 4]. Отже, завдання викладача полягає в формуванні у студентів навичок більш незалежного навчання, що може бути реалізовано за допомогою такої проектної технології, що, в кінцевому рахунку, дозволить підвищити ефективність освітнього процесу.

Метод проектного навчання може бути важливим компонентом ELT, оскільки його можна розглядаються як інструмент дослідження способів наближення і фільтрації інформації в сучасному глобалізованому світі. Зростаючий обсяг інформації повинен бути оброблений критично і з різних перспектив [6]. Функціональність методу проектної роботи розглядають крізь призму «**3 Rs**», а саме: чи є він реальним (*Real*), насиченим (*Rich*), і актуальним (*Relevant*) [11]. Іншими словами, проект повинен відображати реальні проблеми в змістовно багатому контексті, де актуальність інформації сприяє формуванню нових знань студентів. Це процес збору, аналізу і синтезу даних.

Робота студентів над проектом сприяє мотивації і формування самостійності студента і висуває на перший план автономність освітнього процесу. Мета навчання – це критичний фактор.

Якщо завдання несе в собі значущі завдання, які студент може зіставити з певними короткостроковими (наприклад, отримання оцінки за презентацію) або довгостроковими перевагами (наприклад, написання курсової), то студент активно втягується в освітній процес. Студент розробляє власний освітній план. Він може самостійно оцінити свій власний продукт. Таким чином, в процесі навчання студент співпрацює з викладачем в досягненні поставлених цілей і завдань.

При роботі над проектом автономність навчання полягає в тому, що студенти самостійно вивчають запропоновані викладачем або обрані самостійно джерела в інтернеті, пишуть есе на підставі прочитаного матеріалу і можуть самостійно оцінювати виконані роботи згідно запропонованим критеріям. В цілому роботу над проектом можна розглядати в контексті ІКТ-орієнтованого завдання, яке не тільки сприяє зростанню автономності навчання студента, але й є альтернативою традиційній системі оцінки знань, де оцінюється не тільки знання мови, а й ступінь володіння мовою.

Переваги методу проектної роботи полягають в наступному: у студентів підвищується мотивація до вивчення англійської мови [13], зростає ступінь відповідальності за освітній процес у порівнянні з традиційно прийнятими формами навчання [3, с. 19]. Завдання, запропоновані в для успішного виконання проекту, дозволяють розширити можливості формування комплексних умінь і навичок таких, як аналіз, синтез, оцінка (**High Order Thinking Skills, HOTS**). Поряд з когнітивними вміннями, створюються можливості формування навичок, затребуваних роботодавцями, як-то: рішення проблем і прийняття рішень, управління кінцевим результатом і відповідальність, інноваційність, робота в командах [9]. Для багатьох студентів користь роботи над проектом полягає в тому, що вони стикаються з автентичним матеріалом, який вимагає не тільки прочитання, але і включає елементи критичного мислення та формування власної думки. В процесі роботи над проектом отримана інформація (знання) зазнає істотної трансформації в самих учнів. Вміння і навички студентів з набутих нових знань істотно зростають, коли вони пов'язані зі значущими діями щодо вирішення проблем, коли студентам надається допомога в розумінні чому, коли і як ці

факти і навички співвідносяться між собою [7, с. 23]. Як результат, проєкт дозволяє розвивати всі чотири основних мовних навичок: читання, аудіювання, говоріння та письмо.

Проєктна методика, в основі якої лежить концепція особистісно-діяльнісного підходу, відповідає сучасним освітнім вимогам у навчанні іноземним мовам, сприяючи розвитку здібностей студентів і їх готовності втілюючи іншомовне міжособистісне і міжкультурне спілкування. Метод проєктів передбачає придбання знань і умінь в процесі планування та виконання поступово ускладнюються практичних завдань-проєктів з постановкою чіткого, значущого результату, що має практичне значення [9]. При цьому проєкти можуть бути практико-орієнтованими (з детальною розробкою структури, проміжних і кінцевих результатів) або творчими (що не мають заздалегідь визначеною і детально відпрацьованою структури). Викладач виступає координатором, виконує роль організатора самостійної навчально-пізнавальної, комунікативної, творчої діяльності учнів. Як правило, студенти обирають тему за інтересами, знайомляться з цілями і завданнями проєкту, етапами роботи, вимогами до його оформлення та термінами його виконання. В ході роботи вони мають можливість спілкуватися, обмінюватися інформацією, обговорювати значущі для них проблеми, вносити корективи. Після закінчення роботи викладач і студенти представляють результати проєктів. Робота над проєктом сприяє підвищенню рівня внутрішньої мотивації до володіння іноземною мовою, розвитку інтелектуального і творчого потенціалу студентів.

В результаті систематичної і цілеспрямованої роботи викладача в організації навчання у співпраці підвищується ефективність мовної практики кожного студента, створюється основа для оволодіння іноземною мовою, також у сфері професійної комунікації. Разом з тим, вирішується соціально-психологічна завдання – здійснення взаємодії під час виконання завдання, формуються навички ефективного спілкування. Ці технології сприяють виявленню та розвитку творчих інтересів і здібностей кожної молодої людини, стимулюють його самостійну продуктивну навчальну діяльність, формують позитивну мотивацію до вивчення іноземної мови [5, с. 143].

В основі правильно розробленого проекту лежить низка принципів: принцип навчання від простого до складного (*scaffolding*), що реалізується при структуруванні завдань; досить тривалі часові рамки; принцип співробітництва та спільного дослідження. Підсумком виконання є кінцевий продукт у вигляді артефакту (презентації, есе) або подальшого завдання [10].

Виконання проекту має чітку структуру поетапної роботи і включає в себе наступні важливі елементи:

- вступ (*Introduction*);
- завдання (*Task*);
- інструкції з виконання завдання (*Process*);
- оцінка результатів (*Evaluation*);
- висновок (*Conclusion*).

Результати своєї роботи студенти представляють у вигляді презентації чи публікації на веб-сторінці або веб-сайті.

Як приклад впровадження проектної роботи у межах викладання англійської мови у ЗВО пропонуємо розглянути цикл занять, які відтворюють модель змішаного навчання (*blended learning*), де традиційна форма подання матеріалу поєднується з ІКТ, зокрема роботою над проектом. Досить цікавою для студентів буде тема: Теорії лідерства і видатні лідери (*Theories of Leadership and Leaders*). Основна мета сформульована так: ознайомити студентів з концепціями теорії лідерства та вивчити діяльність одного з чільних лідерів в міжнародній історії та бізнесі з точки зору теорії лідерства та типів управлінських стилів. Студентів розділяють на групи по 3-4 і всередині групи визначають обов'язки, наприклад, відповідальний за збір інформації, за підготовку презентації, за підготовку відео-кліпу. Студенти повинні вивчити теорії лідерства, вибрати лідера, вивчити його діяльність і представити результати дослідження у вигляді презентації. Студентів ознайомлюють зі списком критеріїв, якими вони повинні керуватися при підготовці презентації. Критерії оцінки презентації також повинні бути включені в опис роботи над проектом. Поряд з груповою презентацією, пропонується виконати індивідуальне завдання: написати есе, в якому студенти зазначають, що нового дізналися про управлінські стилі, як ці знання можуть співвідноситися з їх майбутньою кар'єрою, і який вплив справив на них лідер. Критерії

оцінки есе теж слід включати в опис завдання до проекту.

Як бачимо, метод проектів передбачає поєднання дослідницької роботи (пошук джерел, підбір матеріалу, його обробка) і творчої (відбір матеріалу, відображення свого уявлення про тему, оформлення і презентація матеріалу) з акцентом на практичне застосування отриманих знань, умінь і навичок. Метод проектів передбачає, що студенти виконують значний обсяг самостійної роботи, в ході якої розвиваються різні групи умінь:

- дослідницькі (розробляти ідеї, вибирати краще рішення);
- соціальної взаємодії (співпрацювати в процесі навчальної діяльності);
- оцінні (оцінювати хід і результат своєї діяльності і діяльності інших);
- інформаційні (самостійно здійснювати пошук потрібної інформації; виділяти головну і другорядну інформацію);
- презентаційні (виступати перед аудиторією, відповідати на питання);
- менеджерські (проектувати процес, планувати діяльність, розподіляти обов'язки при виконанні колективного справи) [2, с. 35].

Отже, для ефективної організації самостійної роботи студентів з використанням методу проектів викладачеві необхідно максимально використовувати особливості предмета і допомагати студентам у виробленні та розвитку низки навичок. У зв'язку з цим перед викладачами іноземної мови постає чимало питань: як навчити студентів продуктивному пошуку інформації, як знаходити і обробляти інформацію не тільки на рідній, а й іноземною мовою, де шукати і як шукати. Освічена людина в сучасному світі має не тільки володіти знаннями по своїй спеціальності, але також повинна вміти знаходити і знайти необхідну інформацію в умовах інформаційного суспільства, сортувати, відбирати головне, знаходити зв'язки, структурувати інформацію і засвоювати її у вигляді нових знань. Все це пояснюється тим фактом, що інформаційна і комунікативна компетентність вже стали невід'ємними цінностями сучасного суспільства [12, с. 753].

Розвиток вміння і навичок швидкого і ефективного пошуку інформації вкрай необхідно при підготовці сучасних фахівців,

без цього неможливе формування іншомовної компетенції. Професійна і загальнокультурна інформація в поєднанні з дослідницьким інструментарієм дозволяють сформуванню на базі міжпредметних зв'язків фахівця з широким світоглядом, з високою професійною мобільністю і готовністю до інноваційного поведінки. Перспективу подальших досліджень вбачаємо у визначенні індивідуальних відмінностей в освітніх стратегіях, які використовуються студентами проєктного навчання.

Література:

1. Миленкова Р. В. Формування навичок самоорганізації та розробки особистого проєкту студента у ВНЗ. Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки. 2010. Вип. 7. С. 95-100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2010_7_18
2. Осмоловський А. Василенко Л. Від навчального проєкту до соціальної самореалізації особистості. Шлях освіти. 2000. №2. С.34–37.
3. Полат Е.С. Педагогическое проектирование : от методологии к реалиям. Методология учебного проекта : материалы методического семинара. М., 2011. 123 с.
4. Рогозіна М. Розвиток у студентів умінь та навичок самоконтролю як необхідної умови самоосвіти. Науковий вісник : зб. наук. пр. : Педагогіка та психологія. Чернівці : Рута, 2003. Вип. 183. С. 108–114.
5. Трофименко А. О. Формування навчальних компетентностей у майбутніх учителів іноземних мов. Кам'янець-Подільський, 2011. 198 с.
6. Agolli R. Educational Innovation in ESP Arena. ICT for Language Learning Conference Proceedings, 4th ed. 2011. URL: https://conference.pixelonline.net/conferences/ICT4LL2011/common/download/Paper_pdf/IBL44-291-FPAgolli-ICT4LL2011.pdf
7. Benson P. The philosophy and politics of learner autonomy. In P. Benson & P. Voller (Eds.), *Autonomy and independence in language learning*. London: Longman. 1997. P. 18-34.
8. Borg S., & Al-Busaidi S. *Learner Autonomy: English Language Teachers' Beliefs and Practices*. British Council. 2012.
9. Halverson A. 21st century skills in the English language classroom.

2018. URL: <http://hdl.handle.net/1794/23598>
10. Kazun A., Pastukhova L. The practices of project-based learning technique application: Experience of different countries. The Education and science journal. Vol. 20. 2018. P. 32-59. 10.17853/1994-5639-2018-2-32-59.
 11. March T. The 3 Rs of Project: Let's keep them Real, Rich, and Relevant. Multimedia Schools Magazine, Vol. 7(6), P. 62-65. 2000. URL: <http://www.infotoday.com/MMSchools/nov00/march.htm>
 12. Soliman N.A. Using E-Learning to Develop EFL Students' Language Skills and Activate Their Independent Learning // Creative Education, 2014. № 5. P. 752–757.
 13. Thomas J. W. A review of the research on project-based learning. San Rafael, CA: The Autodesk Foundation. 2000. URL: <http://www.bie.org/images/uploads/general/9d06758fd346969cb63653d00dca55c0.pdf>